

Małgorzata Kowalska

olska Bibliografia Bibliologiczna” jako źródło danych do badań bibliometrycznych na przykładzie problematyki bibliotek toruńskich

Wprowadzenie

Badania wzajemnych oddziaływań między bibliotekami a obsługiwanymi przez nie społecznościami oraz wpływ przemian społecznych na funkcjonowanie tych placówek od wielu lat są przedmiotem zainteresowań środowiska bibliologicznego. Ich efektem jest bogata literatura przedmiotu, na którą składają się zarówno opracowania ogólne dotyczące funkcjonowania różnego typu bibliotek w Polsce¹, prace przybliżające historię powstania ich księgozbiorów², jak i studia dotyczące różnych aspektów działalności bibliotek lokalnych³.

O niesłabnącym zainteresowaniu problematyką biblioteczną świadczy także elektroniczna wersja „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” – najpełniejsza i dążąca do kompletności bibliograficzna baza danych, rejestrująca piśmiennictwo z zakresu szeroko pojętej nauki o książce i dyscyplin pokrewnych, która od kilku lat odnotowuje sukcesywny i dynamiczny przyrost rekordów bibliograficznych⁴.

W zbiorze ponad 70 tys. opisów bibliograficznych potencjalny użytkownik odnajdzie także publikacje poświęcone różnym aspektom działalności bibliotek w Toruniu. Ten stosunkowo nieliczny zasób 264 rekordów⁵ stanowi wartościowe źródło do badań dziejów bibliotek toruńskich, na podstawie którego – stosując podstawy

¹ Np. Z. Żmigrodzki, *Wybrane zagadnienia bibliotekarstwa – działalność informacyjna bibliotek*, Warszawa 1983; J. Wojciechowski, *Idee i rzeczywistość: bibliotekarstwo pragmatyczne*, Warszawa 2002; *Współpraca bibliotek na szczeblu regionalnym, krajowym, międzynarodowym*, red. M. Wojciechowska, Gdańsk 2011.

² Np. K. Maleczyńska, *Zarys historii bibliotek od XV do XVIII wieku*, Wrocław 1976; B. Bieńkowska, H. Chamerska, *Tysiąc lat książki i bibliotek w Polsce*, Wrocław 1992; J. Puchalski, *Źródła do historii bibliotek w Polsce w latach 1918–1947*, Warszawa 2007.

³ Np. *Stan i perspektywy rozwoju szczecińskich bibliotek*, red. R. Gaziński, Szczecin 2005; Z. Łuczak, *Dzieje bibliotek w Sieradzu od powstania miasta do końca XX wieku*, Sieradz 2007; D. Konieczna, *Dzieje olsztyńskich bibliotek*, Olsztyn 2008.

⁴ W 2000 r. w bazie zarejestrowane były 6474 opisy, w 2005 r. – 31 177, zaś w 2009 r. – 52 034. Na początku 2012 r. ich liczba przekroczyła 70 tys. Ponieważ w stosunku do 2009 r. liczba rekordów wzrosła o około 20 tys., można ostrożnie prognozować, że rocznie przyrasta od 4 do 6 tys. opisów bibliograficznych. M. Przybysz, „Polska Bibliografia Bibliologiczna” – bibliograficzna baza danych, [w:] „Bibliograficzne bazy danych: kierunki rozwoju i możliwości współpracy”. *Ogólnopolska konferencja naukowa z okazji 10-lecia bazy danych BazTech. Bydgoszcz, 27–29 maja 2009 r.* [online], [Warszawa] 2009 (EBIB Materiały konferencyjne; nr 19) [dostęp 12 IV 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat19/przybysz.php>.

⁵ Termin *rekord* oznacza pewien zestaw danych, obiekt wpisany do bazy danych i nie jest tożsamy z terminem *jednostka bibliograficzna*.

analizy bibliometrycznej⁶ – można wskazać wzajemne relacje między dokumentami, zdefiniować grupy tematyczne publikowanych prac, określić dynamikę ich przyrostu oraz preferencje w zakresie form wydawniczych. Niniejszy artykuł jest próbą ukazania tych zależności. Przeprowadzona na jego łamach ocena dorobku dokumentalnego przedstawicieli toruńskiego bibliotekarstwa jest jedynie pewną propozycją w tym zakresie. Artykuł nie pretenduje do roli wyczerpującego opracowania. Nie uwzględnia także wszystkich wymienionych zagadnień, choćby dlatego, że zasięgiem chronologicznym obejmuje materiały zarejestrowane w elektronicznej wersji „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” od 1995 do końca 2011 roku.

„Polska Bibliografia Bibliologiczna” jako narzędzie poszukiwania materiałów do badań bibliotekarstwa w Toruniu

Dzieje bibliotek toruńskich sięgają pierwszej połowy XIII w. i były już przedmiotem wielu opracowań. Odrębnych omówień doczekały się księgozbiory historyczne (w tym klasztorne, kościelne i prywatne)⁷, biblioteki urzędowe, szkolne, wojskowe, policyjne, harcerskie, więzienne i publiczne (m.in. Biblioteka Rady Miasta Torunia, Biblioteka Gimnazjum Akademickiego)⁸, towarzystw naukowych (Coppernicus-Verein für Wissenschaft und Kunst i Towarzystwa Naukowego w Toruniu)⁹, wreszcie prężnie działające do dziś i bazujące na najcenniejszych regionalnych kolekcjach książek – Biblioteka Pedagogiczna¹⁰, Książnica Kopernikańska¹¹ i Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika¹².

⁶ *Bibliometria* to „zastosowanie metod ilościowych, w których jednostką pomiaru jest opis bibliograficzny lub wybrane jego cechy, do analizy struktury zbioru dokumentów poprzez odkrywanie relacji pomiędzy dokumentami oraz ustalanie parametrów charakteryzujących zbiory dokumentów i ich właściwości”. Za: P. Nowak, *Bibliometria. Webometria. Podstawy. Wybrane zastosowania*, Poznań 2006, s. 19.

⁷ Np. W. Kwiatkowska, *Średniowieczna biblioteka klasztoru Franciszkanów w Toruniu*, Folia Toruniensia (dalej: FT), t. 1: 2000, s. 9–30; K. Tomkowiak, *Biblioteki na Podgórzu koło Torunia w latach 1920–1939*, Toruńskie Studia Bibliologiczne, r. 2: 2009, nr 1 (2), s. 57–74; J. Tondel, *Inkunabuty z biblioteki kościoła świętych Janów w Toruniu*, [w:] *Książka zawsze obecna*, red. B. Bieńkowska, Wrocław 2010, s. 357–375.

⁸ Np. A. Lewandowska, *Biblioteka Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego 1594–1793*, [w:] *Księga pamiątkowa uroczystego obchodu 60-lecia Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika w jubileuszowym roku 750-lecia Torunia, 21–23 października 1983 r.*, red. J. Huppenthal, Toruń 1988, s. 17–42; K. Tomkowiak, *Biblioteki w Toruniu w latach 1920–1939*, FT, cz. 1 – t. 4: 2004, s. 61–94, cz. 2 – t. 5: 2005, s. 51–72, cz. 3 – t. 6: 2006, s. 45–56; K. Podlaszewska, *Gimnazjum Toruńskie w latach 1817–1920*, do dr. przygot. M. Niedzielska, Toruń 2007.

⁹ Np. J. Serczyk, *Towarzystwo Naukowe w Toruniu*, wyd. 2 popr., rozszerz. i uzupełn., Toruń 1999; M. Niedzielska, *Ruch wydawniczy, prasa, biblioteki*, [w:] *Historia Pomorza*, red. s. Salmonowicz, t. IV (1850–1918), cz. II, Toruń 2002, s. 334–364.

¹⁰ Np. A. Skowroński, *Początki Biblioteki Pedagogicznej w Toruniu i jej działalność w latach 1921–1939*, FT, t. 2–3: 2002 (dr. 2003), s. 61–70; E. Wykrzykowska, *Nowa siedziba Biblioteki Pedagogicznej w Toruniu*, FT, t. 8: 2008, s. 183–185; A. Zawalkiewicz, *Toruńska Książnica Pedagogiczna*, Poradnik Bibliotekarza, 2008, nr 7/8, s. 20–21.

¹¹ Np. Z. Mocarski, *Książnica Miejska im. Kopernika w Toruniu 1923–1928*, [w:] *Biblioteki wielkopolskie i pomorskie*, red. s. Wierczyński, Poznań 1929, s. 273–283; A. Tujakowski, *Książnica Miejska im. Kopernika w Toruniu: Informator*, Toruń 1983; K. Tomkowiak, *Okoliczności powstania Książnicy Miejskiej w Toruniu*, Rocznik Toruński (dalej: RT), t. 25: 1998, s. 83–100.

¹² Np. *Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu*, oprac. Z. Mołodcówna, Toruń 1978; B. Ryszewski, *Zarys dziejów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu w latach 1945–1985*, [w:] *Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*, red. B. Ryszewski, cz. 5, Toruń 1990, s. 7–22; Idem, *Działalność Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu na rzecz regionu*, [w:] *Miejsce Uni-*

Kiedy od końca lat dziewięćdziesiątych na mocy Ustawy o szkolnictwie wyższym¹³ w Toruniu zaczęły powstawać niepaństwowe szkoły wyższe (m.in. Wyższa Szkoła Bankowa – 1999 r., Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej – 2001 r., Toruńska Szkoła Wyższa – 2003 r.), a wraz z nimi biblioteki niepubliczne, w literaturze bibliologicznej pojawiły się pierwsze poświęcone im publikacje. Podjęmowały m.in. zagadnienia budowy księgozbiorów, finansowania działalności informacyjnej, kompetencji kadry bibliotekarskiej oraz specyfiki potrzeb informacyjnych obsługiwanych przez nie społeczności akademickich. Niestety, poza Biblioteką Wyższej Szkoły Bankowej, działalność tych placówek w Toruniu nie oczekiwała się pełniejszych opracowań¹⁴.

Najpoważniejszych, a jednocześnie najbardziej kompletnych materiałów na temat dziejów i aktywności bibliotek toruńskich dostarczają bibliografie miasta Torunia opracowane przez Henryka Baranowskiego, rejestrujące produkcję wydawniczą od roku 1531 do 1971 włącznie, oraz retrospektywne i bieżące kontynuacje tych spisów¹⁵.

Bieżące i nowoczesne źródło pozyskiwania materiałów stanowi także bibliograficzna baza danych „Polska Bibliografia Bibliologiczna”. Jej rozwój jest nierozdzielnie związany z opracowaniem drukowanym pod tytułem „Bibliografia Bibliofilstwa i Bibliografii Polskiej”, którego początek przypada na lata 1918–1920. W czasopiśmie „Exlibris” opublikowano wtedy wykazy bibliograficzne za lata 1914–1920. Materiał za kolejne dwa lata ukazał się w 1924 r. Po kilku latach przerwy przygotowania bibliografii podjęła się redakcja „Przeglądu Bibliotecznego”, która wznowiła ją w postaci dodatku pod tytułem „Bibliografia Bibliografii, Bibliotekarstwa i Bibliofilstwa” (spisy za lata 1928, 1930–1936). Jej powojenną kontynuatorką była „Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce”, której pierwszy numer objął materiał za rok 1947. Od rocznika 1968 wypracowano w niej wewnętrzny podział na dwie części: „Bibliografię Bibliografii Polskich” oraz „Polską Bibliografię Bibliologiczną”. Od rocznika 1981 zrezygnowano z podziału na części, tworząc bibliografię samoistną wydawniczo¹⁶.

Elektroniczna wersja „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” (PBB) powstała w latach dziewięćdziesiątych XX w. Obecnie jest ona nieodpłatną bibliograficzną, a jednocześnie dziedzinową bazą danych przeznaczoną dla bibliologów, bibliotekarzy, bibliofilów, księgarzy, wydawców i innych osób związanych zawodowo z nauką o książce, bibliotece i informacji. W bazie jest rejestrowane piśmiennictwo z za-

---

wersytetu Mikołaja Kopernika w nauce polskiej i jego rola w regionie, red. S. Kalembka, Toruń 1989, s. 105–111.

¹³ Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym, Dziennik Ustaw (dalej: Dz.U.) 1990, nr 65, poz. 385.

¹⁴ Np. L. Cybulska, *Wizerunek Biblioteki Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu na podstawie przeprowadzonych ankiet*, [w:] *Marketing i jakość usług bibliotek akademickich. Ogólnopolska IV Konferencja Bibliotek Niepublicznych Szkół Wyższych. Materiały konferencyjne*, red. s. Kubów, Wrocław 2002, s. 5–12; B. Antczak-Sabala, *Optymalizacja dostępu do informacji w bibliotece WSB w Toruniu ze szczególnym uwzględnieniem zadań bibliotekarza-specjalisty ds. informacji*, [w:] *Działalność naukowa i informacyjna bibliotek uczelnianych. Teoria a praktyka*, red. M. Czyżewska, Białystok 2005, s. 83–95; eadem, *Biblioteka Główna WSB w Toruniu – biblioteka dla studentów*, FT, t. 8: 2008, s. 187–191.

¹⁵ H. Baranowski, *Bibliografia miasta Torunia. t. 1: Do roku 1971*, Toruń 1999; idem, *Bibliografia miasta Torunia. t. 2: 1972–1993 wraz z uzupełnieniami*, Toruń 1996; U. Zaborska, *Bibliografia miasta Torunia za lata 1994–1997*, Toruń 1998 (nadbitka RT, t. 25); eadem, *Bibliografia miasta Torunia za lata 1998–1999 wraz z uzupełnieniami*, Poznań–Toruń 2000 (nadbitka RT, t. 27); eadem, *Bibliografia miasta Torunia za rok 2000–*, Toruń 2001– (nadbitki RT, t. 27–).

¹⁶ J. Korpała, *Krótką historia bibliografii polskiej*, Wrocław 1996, s. 191–192.

kresu szeroko pojętej bibliologii i dyscyplin pokrewnych ukazujące się od 1995 r. Jej zasięg formalnopiśmienniczy wytyczają prace naukowe i popularnonaukowe opublikowane w języku polskim oraz w językach obcych wydane na terenie Polski, a także za granicą (jeśli są tematycznie związane z Polską). Zasięg formalnowydawniczy jest natomiast nieograniczony – rejestrowane są zarówno wydawnictwa (książki i czasopisma), utwory (artykuły z czasopism i samoistne piśmienniczo prace opublikowane na łamach dzieł zbiorowych), jak i fragmenty bibliograficzne (teksty niesamoistne wydawniczo i piśmienniczo). Od roku 1999 rejestracją są także objęte dokumenty elektroniczne wydawane na płytach CD-ROM oraz czasopisma mające postać elektroniczną. Baza jest aktualizowana kwartalnie, a jej rekordy są wyposażone w obszerne adnotacje treściowe: wyjaśniające (np. niejasny tytuł) i wyliczająco-wskazujące (w odniesieniu do prac zbiorowych i monografii podają tematykę dokumentu lub jego części składowe)¹⁷.

Zgodnie z założeniami PBB jako bibliografia specjalistyczna dąży do kompletności. Jest opracowywana metodą prymarno-pochodną: część opisów sporządza się z autopsji na podstawie egzemplarza obowiązkowego wpływającego do Biblioteki Narodowej, część przejawia się z innych źródeł bibliograficznych¹⁸.

Jako system informacyjno-wyszukiwawczy PBB działa na platformie MAKWWW. Dane bibliograficzne są prezentowane w trzech formach: podstawowym MARC21 (nazwa pola + zawartość), pełnym (numery pól + zawartość) oraz dla użytkowników – z wybranymi polami. Korzystając ze strony internetowej Biblioteki Narodowej, można przeszukiwać bazę według dziewięciu indeksów: autor-osoba, tytuł, seria, cykl, słowo w tytule, hasło przedmiotowe, temat/określnik, tytuł pracy zbiorowej, wykaz czasopism. Poszukiwania można prowadzić poprzez zapytania proste według jednego indeksu lub złożone, korzystając z wielu. Wyniki wyszukiwania można zawęzić według dodatkowych kryteriów. System nawigacyjny bazy pozwala na automatyczne przejście z danej pozycji do listy wyników wyświetlonych w odpowiedzi na zapytanie oraz na powrót do indeksu i jego zmianę.

PBB można przeszukiwać na kilka sposobów. Jednym z nich jest korzystanie z indeksu autorskiego bądź tytułowego. Zastosowanie takiej procedury wymaga jednak znajomości haseł autorskich lub przynajmniej pobieżnej orientacji w tytułach poszukiwanych prac. Ponadto nie gwarantuje zgromadzenia kompletu wyników choćby dlatego, że teksty pojedynczych autorów wchodzące w skład dzieł zbiorowych zostały w bazie zarejestrowane pod tytułem całego wydawnictwa. Wprawdzie baza odsyła do ich tytułów, ale może to znacznie dezorientować użytkownika, zwłaszcza gdy nie ma on rozeznania w strukturze źródła, z jakim ma do czynienia. Analogiczna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do recenzji i opracowań polemicznych, które są rejestrowane łącznie z innymi dziełami (recenzje z publikacjami recenzowanymi, polemiki z pracami, których dotyczą, jeśli ukazały się w ciągu tego samego roku). Podczas poszukiwań materiałów z zastosowaniem haseł autorskich czy tytułowych może pojawić się także niebezpieczeństwo przeoczenia pewnych tytułów (zbyt ogólnych lub sformułowanych niejasno) bądź nieodnalezienia poszukiwanych pozycji, na co mają wpływ nieostre kryteria selekcji materiałów do bazy (nie uwzględnia się np. artykułów reportażowych, materiałów wykorzystywanych na różnego typu imprezach czytelniczych, recenzji o charakterze sprawozdawczym itp.).

Alternatywę dla indeksów abecedowych stanowi indeks przedmiotowy. Jego wybór sprawdza się przy poszukiwaniu materiałów na określony temat, a więc gro-

¹⁷ M. Przybysz, op. cit.

¹⁸ Ibidem.

madzeniu tzw. literatury przedmiotu. Ta procedura, mimo że również niepozbawiona wad, pozwala na uzyskanie w miarę precyzyjnego i kompletnego zestawu rekordów. Zapewnia to m.in. wprowadzenie dla rekordów wielotematycznych odsyłaczy do klasyfikacji pobocznej lub pokrewnej, co pozwala na uzupełnienie zgromadzonych danych o pozycje zawężające lub rozszerzające temat.

Metodologia badań własnych

W wyniku przeszukiwania zasobów elektronicznych PBB za lata 1995–2011 pod względem materiałów dotyczących bibliotek w Toruniu, z wykorzystaniem indeksu przedmiotowego, autorce niniejszego opracowania udało się odnaleźć w bazie łącznie 260 rekordów, w tym 244 dla hasła „Toruń – biblioteki” oraz 16 dla hasła „Toruń – biblioteki – historia”. Zestawienie zawartości rekordów nie wykazało dublowania rezultatów wyszukiwania wyświetlonych dla poszczególnych haseł. Chęć zgromadzenia w miarę kompletnego zbioru badawczego wymusiła konieczność rozszerzenia wyszukiwania o hasła pokrewne, takie jak: „Toruń – czasopiśmiennictwo”, „Toruń – czasopiśmiennictwo – historia”, „Toruń – czytelnictwo”, „Toruń – ekslibrisy”, „Toruń – informacja naukowa”. Po ich użyciu wyświetliło się kolejnych 37 rekordów. Analiza ich zawartości treściowej dowiodła jednak braku w strukturze 19 rekordów tematyki *stricto* bibliotekarskiej, a w 14 rekordach dublowania z rezultatami wyświetlonymi dla hasła „Toruń – biblioteki”. Po zastosowaniu złożonej procedury wyszukiwania, polegającej na rozszerzeniu, a następnie zawężeniu uzyskanych rezultatów, wykluczono ze zbioru badawczego dokumenty nie-relevantne i uzupełniono go o nowe pozycje (4 rekordy). Ostatecznie przyjęto, że na pytanie o różne aspekty funkcjonowania bibliotek w Toruniu odpowiadają łącznie 264 dokumenty.

Analiza zbioru badawczego

Zgromadzony materiał bibliograficzny jest efektem aktywności publikacyjnej 195 autorów. W zbiorze najliczniej reprezentowane są publikacje autorstwa Mirosława Adama Suprunika (16 tytułów), Krystyny Wyszomirskiej (13), Bożeny Bednarek-Michalskiej (12), Dominiki Czyżak (10) oraz Stanisława Wodzyńskiego (9). Poza ostatnim z wymienionych, pracownikiem Biblioteki Głównej dawnej Wyższej Szkoły Oficerskiej im. gen. Józefa Bema, obecnie Centrum Szkolenia Artylerii i Uzbrojenia, pozostali autorzy są związani z największymi placówkami bibliotecznymi Torunia, tj. Biblioteką Uniwersytecką i Książnicą Kopernikańską. Zarejestrowane w bibliografii publikacje obejmują materiały różnej wagi, od artykułów problemowych po recenzje i teksty okolicznościowe.

Z ogólnej liczby 264 pozycji około 73% stanowią publikacje wydane po przełomie milenijnym, 27% pochodzi z lat 90 (zob. tab. 1).

Najmniej publikacji przypada na rok 1994 (1), zaś najbardziej efektywne pod względem liczby tekstów są kolejno: rok 1999 (22 pozycje) oraz lata 2008 i 2009 (20 i 28). Wprawdzie trudno dokonywać ocen jedynie na podstawie danych liczbowych, ale można ostrożnie przyjąć, że w okresie 1995–2011 PBB odnotowała średnio 15 publikacji rocznie na temat różnych aspektów funkcjonowania bibliotek w Toruniu. Były wśród nich prace zarówno poświęcone zagadnieniom bibliotekarskim, jak i napomykające o nich marginalnie, przy okazji omawiania

Tabela 1. Dorobek publikacyjny za lata 1995–2011

Rok	Liczba publikacji
1994	1
1995	10
1996	9
1997	18
1998	10
1999	22
2000	10
2001	19
2002	17
2003	18
2004	11
2005	14
2006	19
2007	17
2008	28
2009	20
2010	13
2011	6
Razem	264

Źródło: opracowanie własne.

innych aspektów działalności kulturalnej w mieście. Uwzględnienie w bibliografii jednej publikacji z roku 1994 jest prawdopodobnie wynikiem pewnych opóźnień, a więc nadesłania egzemplarza do Biblioteki Narodowej w lub już po roku 1995 i zarejestrowanie go – zgodnie z zasadami przyjętymi dla bibliografii – w roku wpływu publikacji. Tej samej przyczyny należy się dopatrywać także dla małej liczby rekordów z roku 2011. Nieco trudniej ustosunkować się do okresów wzmożonej aktywności publikacyjnej. O ile jeszcze w roku 1999 można ją wiązać z chęcią zajęcia stanowiska przez pracowników bibliotek wobec licznych rozporządzeń wykonawczych ministra kultury i sztuki z lat 1998–1999 ogłoszonych do Ustawy o bibliotekach z 1997 r.¹⁹, o tyle trudno jednoznacznie wyjaśnić wzrost liczby publikacji w latach 2008–2009. Być może był on wypadkową kilku niezależnych czynników, takich jak:

- opisywanie wydarzeń istotnych dla poszczególnych bibliotek (np. 2007 r. oddanie nowego budynku Biblioteki Pedagogicznej, w 2009 r. nadanie jej imienia prof. gen. bryg. Elżbiety Zawackiej),
- organizowanie licznych konferencji naukowych (w 2007 r. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK z okazji trzydziestolecia istnienia zorganizował konferencję pt. „Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej – przeobrażenia bibliologii polskiej”, a Biblioteka Uniwersytecka zainicjowała cykl spotkań pod nazwą „Open Access. Internet w bibliotekach”;

w 2008 r. Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej zorganizowała swoją pierwszą, a jednocześnie kolejną dziesiątą jubileuszową konferencję bibliotek szkół wyższych niepaństwowych nt. „Przestrzeń akademicka biblioteki naukowej”, a Książnica Kopernikańska konferencję „Poszukując nowych form książki”);

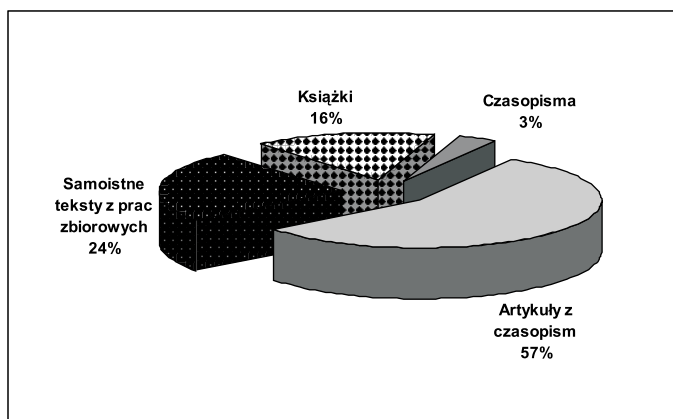
- rozwijanie bądź kontynuacja własnych zainteresowań,
- ubieganie się poszczególnych pracowników o awans zawodowy.

Pod względem językowym w zgromadzonym materiale przeważa język polski (252 rekordy). Dokumenty opublikowane w językach obcych to zaledwie 4,5% całego zbioru (12 pozycji). Wśród publikacji obcojęzycznych najczęściej ukazało się w języku angielskim (4 książki, 1 artykuł w czasopiśmie, 1 fragment w pracy zbiorowej), następnie w języku niemieckim (2 książki, 1 fragment w pracy zbiorowej), języku czeskim (1 książka, 1 artykuł w czasopiśmie) i języku litewskim (1 fragment w pracy zbiorowej).

¹⁹ M.in.: *Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki w sprawie zasad i trybu zaliczania bibliotek do bibliotek naukowych oraz ustalania ich wykazu z dnia 19 marca 1998 r.*, Dz.U. 1998, nr 44, poz. 269; *Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki w sprawie ustalenia wykazu bibliotek, których zbiory tworzą narodowy zasób biblioteczny, określenia organizacji tego zasobu oraz zasad i zakresu jego szczególnej ochrony z dnia 24 listopada 1998 r.*, Dz.U. 1998, nr 146, poz. 955; *Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki w sprawie wymagań kwalifikacyjnych uprawniających do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach oraz trybu stwierdzania tych kwalifikacji z dnia 9 marca 1999 r.*, Dz.U. 1999, nr 41, poz. 419.

W badanym zbiorze bibliograficznym niezaprzeczalnie dominują publikacje drukowane – 250 rekordów, co stanowi 95% ogółu opisów. Zaledwie 5% (14 pozycji) to publikacje elektroniczne – artykuły z biuletynu dla bibliotekarzy „EBIB”.

Pod względem wydawniczym przeważają artykuły z wydawnictw ciągłych (149). Na kolejnych miejscach plasują się samoistne piśmienniczo teksty opublikowane na łamach wydawnictw zbiorowych (64), książki (42) i całe numery czasopism (łącznie 9, tj. dwa tytuły: „Folia Toruniensia” za lata 2000–2008 i „Horyzont” za rok 2001). Procentowy udział poszczególnych grup dokumentów w zbiorze obrazuje wykres 1.

Wykres 1. Dokumenty według udziału procentowego

Źródło: opracowanie własne.

Dominacja artykułów dowodzi dużej popularności tej formy tekstu i wynika m.in. z konieczności dokumentowania aktywności naukowej wielu pracowników (system punktacji za publikacje naukowe), a także krótszego niż dla wydawnictw zwartych procesu wydawniczego. Niestety, w opisie artykułów z czasopism redaktorom bibliografii nie udało się uniknąć pewnych uchybień. Przede wszystkim nie zadbano o stosowne odsyłacze do pojedynczych fragmentów większych kompleksów tematycznych, opublikowanych w częściach. Wykazano się także niekonsekwencją w budowie haseł autorskich: w nazwiskach pojawiły się błędy natury typograficznej (np. *Szymborska* zamiast *Szymorowska*), zabrakło powiązań nazwisk dwuczłonowych i rodowych (np. *Ewa J. Kurkowska* vs. *Ewa J. Nowak*), niektóre nazwiska wystąpiły w formach obocznych (np. *Supruniuk M.*, *Supruniuk A.*, *Supruniuk Mirosław Adam*, *Supruniuk Mirosław A.*), przy innych ograniczono się do niezbędnego minimum (np. *Ciszewska Wanda*, *Ciszewska Wanda A.*). Ta różnorodność form nie powinna być jednak postrzegana jako przejaw nierzetelności redaktorów bibliografii, lecz jako rezultat przejmowania opisów z innych źródeł bibliograficznych, a także wynik pewnej niedbałości samych twórców, stosujących w swoich publikacjach różne warianty nazw własnych.

W wyniku przeprowadzonej analizy wyodrębniono 47 tytułów wydawnictw ciągłych, na łamach których są publikowane artykuły dotyczące toruńskich bibliotek. W grupie tej znajdują się zarówno czasopisma ogólnopolskie (np. „Sprawy Nauki”, „Notes Konserwatorski”, „Forum Akademickie”), jak i regionalne (np. „Rocznik Elbląski”, „Komunikaty Warmińsko-Mazurskie”, „Przegląd Regionalny”); naukowe (np. „Rocznik Toruński”, „Libri Gedanensis”, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, „Szkoła Specjalna”), jak i popularnonaukowe (np. „Promocje Pomorskie”, „Spotkania

z zabytkami”, „45 Minut”); o tematyce ogólnokulturalnej i literackiej (np. „Akcent”, „Przegląd Artystyczno-Literacki”, „Nowe Książki”, „Kultura”, „Twórczość”), jak i *stricte* bibliotekarskie (np. „Przegląd Biblioteczny”, „Bibliotekarz”, „Bibliotekarz Kujawsko-Pomorski”, „Nowa Biblioteka”, „Biblioteka w Szkole”). Do czasopism z największą liczbą artykułów na wskazany temat należą „Głos Uczelni” (19 tekstów), „Folia Toruniensia” (16), „EBIB” (14), „Poradnik Bibliotekarza” (10), „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny” (9) oraz „Rocznik Toruński” i „Bibliotekarz” (po 7). Dominacja czasopism lokalnych wydaje się naturalną konsekwencją zakresu tematyki podejmowanej na ich łamach. W pozostałych wydawnictwach ciągłych z wyróżnionego zbioru liczba opublikowanych tekstów waha się od 1 do 5. W grupie wydawnictw ciągłych warto odnotować także dwa czasopisma obcojęzyczne wydawane poza granicami kraju, tj. „Knižnicę” (Martin, Słowacja) i „Liber Quarterly” (Graz, Szwajcaria) oraz jedno polskojęzyczne wydawane za granicą – „Kulturę” (Paryż, Francja). Pewną dezorientację użytkownika może wywoływać zarejestrowanie w bibliografii w postaci osobnych rekordów zarówno artykułów pochodzących z czasopism (np. „Folia Toruniensia”), jak i całych tomów tych periodyków ze wskazaniem ich zawartości treściowej w adnotacji („Folia Toruniensia” t. 1–8). Ponieważ wprowadzanie opisu wydawnictw ciągłych może się wydawać dublowaniem opisów z „Bibliografii Wydawnictw Ciągłych”, warto wyjaśnić, że w PBB czasopismo jest rejestrowane w całości gdy dany tom, numer lub zeszyt ma charakter monograficzny, tj. wszystkie artykuły opublikowane na jego łamach dotyczą tego samego przedmiotu. W innych sytuacjach artykuły pochodzące z czasopism rejestruje się jako odrębne rekordy. W postaci samodzielnych opisów wprowadza się także recenzje całych numerów czasopism. Jest to pewna niekonsekwencja w stosunku do zasad rejestrowania recenzji wydawnictw zwartych, które umieszcza się bezpośrednio przy opisach dzieł zasadniczych. Dotarcie do omawianego tomu albo numeru czasopisma ułatwiają jednak stosowne odsyłacze.

Drugą pod względem liczebnym kategorię dokumentów tworzą samoistne piśmienniczo teksty z prac zbiorowych (24% zbioru). W przeważającej większości są to artykuły opublikowane na łamach wydawnictw pokonferencyjnych (30 pozycji). Równie pokaźny zbiór stanowią rozdziały monografii (27). Na kolejnych miejscach plasują się artykuły z wydawnictw seryjnych (4) oraz teksty o charakterze jubileuszowym (3). Najwięcej utworów bibliograficznych opublikowano w wydawnictwach, które ukazały się drukiem w Toruniu (21), Warszawie (20) i Krakowie (6). Trzy artykuły odnotowano w tytułach firmowanych przez oficyny wydawnicze z Wrocławia, a po dwie – z Bydgoszczy, Gdańska i Łodzi. Pojedyncze teksty pochodziły z Elbląga, Piły, Lublina, Szczecina, Sztumu i Słupska. Udział polskich prac w wydawnictwach obcojęzycznych można określić jako niewielki: zaledwie dwa referaty zostały opublikowane w materiałach z konferencji zagranicznych (po jednym w j. angielskim i niemieckim).

Do reprezentantów wydawnictw zwartych zaliczono 42 rekordy. Są wśród nich zarówno książki wydane przez kolegia redakcyjne (25 pozycji), jak i opracowania autorskie (17 pozycji). Podobnie jak przy czasopismach, część wydawnictw zbiorowych zarejestrowano pod tytułami głównymi dzieł, nie wyodrębniając tekstów opublikowanych na ich łamach. Inne dzieła zbiorowe rozczłonkowano na poszczególne artykuły, które ujęto w osobnych rekordach. Pierwsze rozwiązanie stosowano do publikacji dotyczących zagadnień ogólnych (np. edukacji, kultury, historii), w których tematyka biblioteczna zajmowała drugorzędne miejsce. W opisach bibliograficznych takich tytułów, w adnotacji treściowej informowano o zawartości danego dokumentu (np. *Edukacja terapeutyczna, Toruńska Szkoła Terapeutyczna – dzie-*

sięć lat doświadczeń, red. J. Jastrząb, Toruń 2002; s. 390–392: *Biblioteka szkolna*). Tego typu uzupełnienia wprowadzono także dla pozycji obcojęzycznych; szkoda jednak, że redaktorzy nie zadbali o uzupełnienie opisów polskojęzycznymi odpowiednikami tytułów pojedynczych fragmentów. W opisach bibliograficznych wydawnictw zwartych nie udało się uniknąć uchybień sygnalizowanych już w odniesieniu do opisów artykułów z czasopism. Poza już wymienionymi, ta grupa dokumentów uwidoczniła kolejne. O ile za uzasadnione i potrzebne należy uznać rejestrowanie w bibliografii wydawnictw ogólnych, a następnie wskazywanie w adnotacjach treściowych informacji o poruszanej problematyce bibliotekarskiej, o tyle niezrozumiały wydaje się brak w zgromadzonym materiale niektórych publikacji autorstwa przedstawicieli lokalnego ośrodka bibliologicznego (np. W. A. Ciszewska, *Książka w Toruniu w latach 1945–1950*, Toruń 2005; M. Kowalska, *Dygitalizacja zbiorów bibliotek polskich*, Warszawa 2007; M. Fedorowicz, *Człowiek niepełnosprawny w bibliotece publicznej*, Toruń 2010). Oczywiście te tytuły można odnaleźć w zasobach PBB, m.in. pod hasłami autorskimi i tytułowymi, ale do ich opisów bibliograficznych nie wprowadzono stosownego oznaczenia przedmiotowego w postaci hasła „Toruń, biblioteki” – a bez wątplenia poruszają one zagadnienia wpisujące się w ten temat²⁰. Jeśli do tego hasła przypisano wydawnictwa, które choćby w sposób marginalny poruszają problematykę bibliotekarstwa w Toruniu²¹, to tym bardziej powinny być nim opatrzone publikacje *stricto* bibliologiczne. Z innych kwestii dotyczących wydawnictw zawartych warto jeszcze zwrócić uwagę na recenzje. Mimo że redaktorzy bibliografii starają się nadążać za wzrostem liczby publikacji naukowych i stosować zasadę umieszczania recenzji wraz z tekstem recenzowanym, zdarza się, że dany tytuł występuje w bazie dwukrotnie: jako dzieło zasadnicze i jako zrecenzowane (por. np. PBB poz. 2100 z 1996 r. i poz. 3065 z 2000 r.). Dzieje się tak, gdy między datą ukazania się publikacji a datą wydrukowania recenzji upłynęło więcej niż dwa lata lub gdy recenzja miała charakter pracy polemicznej ogłoszonej na przestrzeni kilku lat – w tym ostatnim wypadku wprowadza się oczywiście stosowne odsyłacze. Wielokrotnie są rejestrowane również kolejne wydania lub odrębne wersje językowe danej publikacji. O ile nie budzi wątpliwości ponowne uwzględnienie w bazie takiej pozycji, choćby ze względu na to, że za każdym razem stanowi ona wydawnictwo samoistne, o tyle brak wzajemnych odsyłaczy jest niezrozumiały i może poważnie dezorientować (por. np. PBB poz. 2605 z 1997 r. i poz. 2321 z 1999 r.). Ostatnim elementem, na który warto zwrócić uwagę jest umieszczanie w rekordach adnotacji treściowych o różnym stopniu szczegółowości opisu: na przykład dla pewnych pozycji określa się orientacyjną problematykę (np. „dotyczy bibliotek publicznych”), dla innych zaś wymienia się całe spisy treści. Prawdopodobnie jest to efektem pozyskiwania opisów z róż-

²⁰ Por. W. A. Ciszewska, *Książka w Toruniu w latach 1945–1950. Ruch wydawniczo-księgarski*, Toruń 2005, rozdz. 2: *Institucje wydawnicze i działalność wydawnicza organizacji naukowo-kulturalnych* (tu: *Wydawnictwo Książnicy Miejskiej im. M. Kopernika*, s. 64–66); M. Kowalska, *Dygitalizacja zbiorów bibliotek polskich*, Warszawa 2007, rozdz. 2: *Biblioteki naukowe* (tu: *Konsorcjum Bibliotek Naukowych Regionu Kujawsko-Pomorskiego*, s. 177–182) i rozdz. 3: *Biblioteki publiczne* (tu: *Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu*, s. 228–231); M. Fedorowicz, *Człowiek niepełnosprawny w bibliotece publicznej*, Toruń 2010 (tu m.in. kwestie obsługi użytkowników o specyficznych potrzebach w Ośrodku Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej, *passim*).

²¹ Np. *Generalne założenia przyszłości Torunia*, Toruń 1999 (tu: *Biblioteki publiczne*, s. 86–87); K. Podlaszewska, *op. cit.* (tu: *Biblioteka*, s. 113–116; *Biblioteka uczniowska*, s. 116–117); B. Janikowska, *Dwadzieścia lat samorządu elbląskiego (1990–2010)*, Elbląg 2011 (tu: *Kultura: powrót zabytkowego księgozbioru* [do Biblioteki Elbląskiej, zdeponowanego w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu], s. 302–312).

nych źródeł pochodnych oraz sporządzania bazy przez wiele osób. Bez względu jednak na nakłady inwestycyjne (czas, ludzie i fundusze), przygotowaniu najważniejszej bibliografii dziedzinowej z zakresu nauki o książce i nauk pokrewnych powinny towarzyszyć konsekwencja i spójna metodologia. Przestrzeganie tej ostatniej, zwłaszcza w nauce o piśmiennictwie, wydaje się warunkiem *sine qua non*.

Profil tematyczny materiału bibliograficznego

Przeprowadzona analiza dowodzi szerokiego spektrum zainteresowań przedstawicieli toruńskiego bibliotekarstwa. Ponieważ wyodrębnienie wszystkich zakresów tematycznych wymagałoby pogłębionych badań i weryfikacji zawartości każdego dokumentu z autopsji, niżej zaprezentowana analiza treściowa ogranicza się do wskazania tych grup tematycznych, które udało się ustalić na podstawie tytułów publikacji oraz adnotacji treściowych zamieszczonych w poszczególnych rekordach.

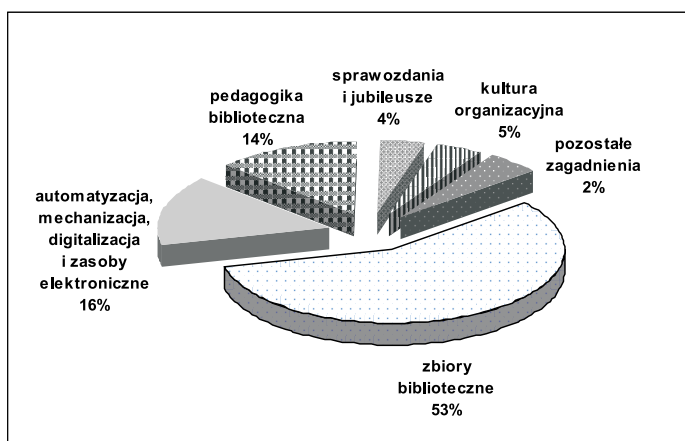
Biorąc pod uwagę typologię placówek bibliotecznych, w zgromadzonym materiale dominują publikacje dotyczące Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu i jej bibliotek specjalistycznych (131 pozycji). Kolejne miejsce zajmuje Książnica Kopernikańska (46 pozycji), a następnie Biblioteka Główna nieistniejącej już Wyższej Szkoły Oficerskiej (21 pozycji) i Biblioteka Pedagogiczna (13 pozycji). Pokazną grupę stanowią publikacje poświęcone specjalnym typom bibliotek: 13 omawia działalność bibliotek szkolnych (z tego 9 – Biblioteki Gimnazjum Akademickiego), 6 dotyczy bibliotek niepaństwowych szkół wyższych (tu wyłącznie Biblioteki Wyższej Szkoły Bankowej), po 5 odnosi się do bibliotek muzeów i archiwów oraz bibliotek kościelnych i publicznych, 3 traktują o Bibliotece Towarzystwa Naukowego w Toruniu, a 2 podejmują kwestie księgozbiorów prywatnych; ponadto 14 charakteryzuje kilka różnych bibliotek toruńskich. Zgromadzony dorobek publikacyjny z uwzględnieniem opisywanych typów bibliotek oraz formy wydawniczej prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Dorobek publikacyjny za lata 1995–2011 z uwzględnieniem typów opisywanych bibliotek

Opisywane biblioteki	Książki i ich redakcje	Czasopi-sma	Artykuły z czasopi-sm	Teksty z prac zbior-owych	RAZEM
Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu i jej biblioteki specjalistyczne	22	1	71	37	131
Książnica Kopernikańska	8	7	24	7	46
Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Oficerskiej			16	5	21
Biblioteka Pedagogiczna			12	1	13
Biblioteka Towarzystwa Naukowego w Toruniu	3				3
Biblioteki szkolne	2		7	4	13
Biblioteki niepaństwowych szkół wyższych			4	2	6
Biblioteki muzeów i archiwów			4	1	5
Biblioteki kościelne	2		1	2	5
Biblioteki publiczne	1		2	2	5
Biblioteki prywatne			1	1	2
Różne typy bibliotek	4	1	7	2	14
Razem	42	9	149	64	264

Źródło: opracowanie własne.

Już pobieżny przegląd opisów bibliograficznych dowodzi, że w omawianym materiale przeważają publikacje poświęcone różnym aspektom kształtowania zbiorów bibliecznych (w tym historii ich powstania, procesom gromadzenia, opracowania i udostępniania) oraz zbiorom specjalnym. Tematykę tę przypisać można 151 rekordom. Mniej liczne (41 pozycji) są dokumenty z zakresu współczesnego bibliotekarstwa, a więc poruszające zagadnienia automatyzacji, mechanizacji i digitalizacji zbiorów bibliecznych, budowy i oceny jakości zasobów elektronicznych, w tym Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej i Serwisu Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP. Trzecią kategorię tematyczną tworzą publikacje (36) odnoszące się do szeroko pojętej pedagogiki bibliecznej: roli bibliotek w codziennej pracy nauczycieli i stymulacji intelektualnej uczniów, różnych metod pracy i kształcenia użytkowników, wreszcie badań potrzeb i oczekiwań informacyjnych obsługiwanych społeczności (w tym osób niepełnosprawnych). Stosunkowo nieliczne teksty podejmują problematykę kultury organizacyjnej w bibliotekach (12), niewiele jest też sprawozdań z rocznej działalności poszczególnych placówek oraz jubileuszy i imprez okolicznościowych (11). Wręcz incydentalna jest obecność w zbiorze tekstów dotyczących budownictwa bibliotecznego, kształtowania wizerunku bibliotek, współpracy międzynarodowej, uzyskanych certyfikatów, prac bibliograficznych (łącznie 13, od 2 do 3 dla każdego z wymienionych tematów) (por. wykres 2).

Wykres 2. Tematyka dokumentów

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Głównym zadaniem „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” jest dostarczanie skondensowanej informacji retrospektywnej na temat stanu badań danego zagadnienia oraz zapewnianie dostępu do w miarę kompletnej informacji bieżącej (przy założeniu braku opóźnień w rejestracji dokumentów). O przydatności i atrakcyjności tego źródła danych bibliograficznych dodatkowo przesądzają cechy wynikające z jego funkcjonowania w środowisku rozproszonym, a więc możliwość automatycznego rozszerzania i zawężania poszukiwań, istnienie połączeń tematycznych, łatwość i szybkość dostępu.

Jak wykazano w niniejszym opracowaniu, w elektronicznym zasobie liczącym ponad 70 tys. opisów bibliograficznych znajdują się 264 rekordy poświęcone różnym aspektom działalności bibliotek w Toruniu. Ten zróżnicowany – zarówno pod względem formalnym, jak i tematycznym – zbiór dowodzi nie tylko ogólnego wzrostu liczby publikacji o tematyce bibliotekarskiej, ale także szerokiego spektrum badań prowadzonych przez bibliologów.

Zgromadzony materiał bibliograficzny potwierdza kilka powszechnie panujących tendencji. Przewaga artykułów z czasopism jest zgodna z obecnym trendem do parametryzacji i publikowania na łamach wydawnictw ciągłych. Zróżnicowanie tytułów periodyków, od popularnych po naukowe, odzwierciedla postępujące rozproszenie informacji dziedzinowej. Niewielki udział prac opublikowanych w mediach elektronicznych świadczy o wciąż jeszcze uprzywilejowanej pozycji publikacji drukowanych w środowisku akademickim. Język polski jako język większości publikacji jest typowy dla polskiej humanistyki; nie jest to bynajmniej przejaw lokalnego patriotyzmu ani niechęci do publikowania w językach kongresowych, lecz rezultat specyfiki prowadzonych badań, o których niekiedy nie można pisać inaczej niż po polsku.

Według danych statystycznych, w „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” najwięcej miejsca pod względem tematycznym zajmują rekordy dotyczące bibliotekarstwa – jego organizacji i historii, metodyki zawodu i placówek według rodzaju, natomiast najmniej dotyczące teorii, metodyki i organizacji bibliografii²². Tę prawidłowość potwierdza omówiony tu materiał bibliograficzny.

Twórcom elektronicznej bibliografii nie udało się wyeliminować pewnych mankamentów i niekonsekwencji w sporządzaniu opisów bibliograficznych. Poza już wymienionymi (takimi jak różnice w budowie haseł autorskich i umiejscowieniu recenzji, w szczególności adnotacji treściowych) korzystanie z PBB utrudnia jeszcze brak możliwości eksportu wyników wyszukiwania do popularnych programów zarządzania bibliografią (RefWorks, EndNote, Zotero) lub choćby zapisywania ich do pliku. Niedogodny jest także brak – dotyczący wszystkich baz danych Biblioteki Narodowej – odesłań do pozycji traktujących o bibliotekach cyfrowych lub zdigitalizowanych dla potrzeb ich zasobów (np. numery archiwalne „Folia Toruniensia” obecne w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej).

Warto jednak podkreślić, że pewne niedociągnięcia edytorskie nie dyskwalifikują PBB jako rzetelnego źródła danych. Jest ona najważniejszą bibliografią dziedzinową z zakresu nauki o książce i dyscyplin pokrewnych. Badaniom, a przede wszystkim ocenie dorobku naukowego na podstawie jej zasobów musi jednak towarzyszyć pewna ostrożność. Nieznajomość specyfiki dziedziny i struktury tego źródła łatwo bowiem może doprowadzić do błędnej interpretacji danych.

Summary

“Polish Bibliological Bibliography” as a source of data to bibliometrical research on the example of Torun’s libraries

Despite changes in methods of transferring information, printed publications are still an important means of spreading knowledge and have an established position among academics. They also constitute an essential element which evaluates

²² M. Przybysz, op. cit.

academic achievements of academics and researchers. It is more and more frequent that bibliographical descriptions or some of their parts are employed in the process of such evaluations besides various quality meters (impact factor, Hirsch's and Egghe's indexes, the scoring of the Ministry of Science and Higher Education). On this basis the relations between documents are established and parameters characterizing their collections and features are defined. The article is an attempt to show this type of relationship. It presents the results of the examination of the collection of documents dedicated to the libraries in Toruń, and registered in the "Polish Bibliological Bibliography" in the years 1995–2011. The research material comprises the collection of 264 bibliographical works such as books and their versions before the final revision, periodicals, articles from the press and fragments of joint publications. The author analyses the quantity and content of the material collected, paying special attention to both the rapid growth in the number of publications, the variety of publishing forms, the thematic range of published works, and the specificity of the "Polish Bibliological Bibliography" as a source of data to bibliometrical research.

Zusammenfassung

„Polska Bibliografia Bibliologiczna” [Polnische Buchwissenschaftliche Bibliographie] als Datenquelle für bibliometrische Forschungen, am Beispiel der Problematik der Thorner Bibliotheken

Trotz der Veränderungen in den Methoden der Informationsübermittlung sind gedruckte Publikationen nach wie vor ein wesentliches Mittel der Wissensverbreitung und haben im akademischen Umfeld eine gefestigte Position. Sie sind auch ein bedeutsames Element zur Bewertung des wissenschaftlichen Werkes einzelner Mitarbeiter in der Lehre und der Tätigkeitsbeurteilung von Forschungsinstituten. Zu diesem Zweck werden neben verschiedenen Qualitätskriterien (Impact Faktor, Hirsch- und Egghe-Index, das Punktsystem des Ministeriums für Wissenschaft und Hochschulwesen) immer öfter bibliographische Beschreibungen oder deren ausgewählte Merkmale genutzt. Auf dieser Grundlage wird auf Beziehungen zwischen den Dokumenten hingewiesen und es werden ihre Sammlungen und Eigenschaften charakterisierenden Parameter festgestellt. Der vorliegende Artikel ist ein Versuch, derartige Abhängigkeiten aufzuzeigen. Er präsentiert die Analyseergebnisse des dokumentarischen Werkes, das den Bibliotheken in Toruń thematisch gewidmet und in der „Polnischen Buchwissenschaftlichen Bibliographie“ in den Jahren 1995–2011 registriert ist. Das Forschungsmaterial umfasst eine Sammlung von 264 bibliographischen Positionen, die aus verschiedenen Typen von Dokumenten bestehen: Bücher und deren Redaktion, periodische Veröffentlichungen, Artikel aus Zeitschriften sowie Fragmente aus Gemeinschaftsarbeiten. Die Autorin analysiert das gesammelte Material quantitativ und qualitativ, wobei sie sowohl auf die Zuwachsdynamik der Publikationen, die Vielfalt der Publikationsformen sowie die Themenbereiche der publizierten Arbeiten wie auch die Spezifik der „Polnischen Buchwissenschaftlichen Bibliographie“ als Datenquelle für bibliometrische Forschungen ihr besonderes Augenmerk richtet.